

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ**

Проф.д-р Ристе Темјановски

Доц.д-р Драшко Атанасоски

**МЕЃУНАРОДЕН ТРАНСПОРТ И
ШПЕДИЦИЈА**

Штип, 2015 година

Автор

Проф.д-р Ристе Темјановски
Доц.д-р Драшко Атанасоски

МЕЃУНАРОДЕН ТРАНСПОРТ И ШПЕДИЦИЈА

Рецензенти

Проф. д-р Ристо Фотов
Проф. д-р Милан Илиески

Лектор:

Маја Цветковска

Техничко уредување:

Ристе Темјановски

Издавач:

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Печати:

Печатница 2-ри Август - Штип

Тираж

300 примероци

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“,
Скопје

656(100)(075.8)
659.9(100)(075.8)

ТЕМЈАНОВСКИ, Ристе

Меѓународен транспорт и шпедиција [Електронски извор] / Ристе
Темјановски, Драшко Атанасоски. - Текст, граф. прикази. - Штип :
Универзитет „Гоце Делчев“, Економски факултет, 2015

Начин на пристап (URL): <http://e-lib.ugd.edu.mk/naslovna.php>. -
Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 11.02.2015. -
Библиографија: стр. 269-279

ISBN 978-608-244-155-9

1. Атанасоски, Драшко [автор]

а) Меѓународен сообраќај - Високошколски учебници б) Меѓународна
шпедиција - Високошколски учебници

COBISS.MK-ID 97997834

Сите права се заштитени. Ниту еден дел од оваа книга не може да биде репродуциран или пренесен во било која форма или со кои било средства, електронски или печатени, вклучувајќи фотокопирање, преснимување или чување во информациски системи, без претходна писмена дозвола од авторот или издавачот.

Оваа книга е одобрена за учебник со Одлука бр. 1202-38/6 - 2015 год. од Наставно-научниот Совет на Економскиот факултет при Универзитетот Гоце Делчев - Штип

ПРЕДГОВОР

Учебникот **Меѓународен транспорт и шпедиција** е во согласност со наставните програми на Прв циклус на студии што се изучуваат на Економскиот факултет и Факултетот за туризам и логистика при Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип.

Основна цел на учебникот **Меѓународен транспорт и шпедиција** е да овозможи стручно дефинирање и совладување на теоретските и практичните познавања од областа на транспортот, особено меѓународниот транспорт, шпедиција и одредени регулативи во меѓународниот транспорт. Во содржината се опфатени определени теоретски и методолошки знаења и искуства кои се неопходни за согледување на основните карактеристики во развојот на сообраќајниот систем кај нас и во светот.

Трудот е наменет главно за студентите, да им послужи како патоказ, помагало, во стекнувањето на знаења во решавањето на проблемите од областа на меѓународниот транспорт и шпедиција на економските, правните факултети, факултетите за туризам и логистика, како и за сите останати мултидисциплинарни области, теоретичари и практичари кои се занимаваат со оваа проблематика.

Меѓународниот транспорт претставува значајна стопанска дејност во системот на општествена репродукција, бидејќи без него не може да функционира системот на меѓународна размена. Современиот, ефикасен и рационално димензиониран сообраќај е основен услов за целосно функционирање на економскиот систем во секоја земја.

Сепак, најзначајно место во анализата им е отстапено на новите промени и содржини во меѓународниот транспорт, бидејќи тие го чинат јадрото на новите економски системи, кои овозможуваат одржување на виталноста на современата економска наука и за доаѓање до стандардни економски знаења.

Во анализата фокусот на вниманието е насочен кон транспортот, неговите економски карактеристики во меѓународниот промет како инструмент на надворешно-трговското работење и неговата примена во практика.

Разгледувајќи го економскиот аспект на транспортот, можеме да кажеме дека тој во процесот на општествена репродукција ги поврзува тековите на стока чие место на производство не е таму каде што е и местото на потрошувачка. Односите во транспортот, особено во меѓународниот, стануваат сè посложени, што побарува поголема стручност и информираност за сите негови учесници.

Концептот на учебникот е базиран на современ начин, со соодветна поврзаност на теоријата и праксата на основната проблематика на транспортната политика кај нас и во светот, со цел на што поедноставен начин и низ практични примери, студентите да можат без тешкотии да ја совладаат оваа област.

Како автори би сакале да изразиме посебна благодарност за стручната помош, придонес и конструктивните сугестии од страна на рецензентите Проф.д-р Ристо Фотов и Проф.д-р Милан Илиески.

Би биле искрено благодарни за сите добронамерни и конструктивни совети, коментари и идеји поврзани за овој учебник од страна на читателската публика, студентите, стручната и научна јавност.

Несомнено сакаме да ја истакнеме и професионална подготвеност и значајната стимулаторска улога на Универзитетот „Гоце Делчев“ севкупниот опус на напишаните трудови да ги направи достапни во јавноста.

Скопје, март 2015

Авторите

МЕЃУНАРОДЕН ТРАНСПОРТ И ШПЕДИЦИЈА

СОДРЖИНА

ПРВ ДЕЛ

ТРАНСПОРТ..... 13

I. ПОИМ И УЛОГА НА ТРАНСПОРТОТ КАКО ЗНАЧАЈНА СТОПАНСКА ДЕЈНОСТ 15

1. Економска улога на транспортот 15
2. Транспортот како посебна стопанска дејност 17
3. Улогата и значењето на транспортот во општествениот развој..... 19

II. ОСНОВНИ ЕТАПИ ВО РАЗВОЈОТ НА ТРАНСПОРТНАТА ПРОБЛЕМАТИКА 23

1. Историски развој на транспортот 23
2. Современа етапа на транспортната проблематика..... 25
3. Научно третирање на транспортната проблематика 27

III. МЕТОДОЛОГИЈА НА ИСТРАЖУВАЊЕТО ВО ТРАНСПОРТНАТА ПРОБЛЕМАТИКА 33

- 1, Дијалектички метод..... 33
2. Историско-генетскиот метод 34
3. Математичко-статистички метод 35
4. Аналитичко-синтетички метод 36

5. Метод на компарација	36
6. Квантитативна анализа	38
7. Спектарен метод	38
8. Теорија на графови.....	38
9. Картографски методи	42
10. Географски информациона системи	44
11. Метод на екстраполација на трендови	45

IV. ОРГАНИЗАЦИЈА И ФУНКЦИОНИРАЊЕ НА ТРАНСПОРТНИТЕ СИСТЕМИ..... 47

1. Транспортот како систем.....	47
2. Основни транспортни одредници и поими	54

V. СОВРЕМЕНИ ТРАНСПОРТНИ СИСТЕМИ 58

1. Интегрален, комбиниран и мултимодален транспорт	58
2. Употреба на современи средства заради рационализацијата и манипулацијата при транспортот на стока	62
3. Основни документи во меѓународниот транспорт	68
4. Користење на TIR карнети во меѓународниот превоз на стока	72
5. Транспортот во системот на логистика.....	83

VI. ТРОШОЦИ И ЦЕНА НА ЧИНЕЊЕ НА ТРАНСПОРТНИТЕ УСЛУГИ 93

1. Елементи од кои зависи големината на транспортната услуга	93
--	----

VII. СООБРАЌАЈ: ВИДОВИ, КЛАСИФИКАЦИЈА, ОРГАНИЗАЦИЈА..... 103

1. Копнен сообраќај.....	106
--------------------------	-----

VIII. ТРАНСПОРТОТ И ТРАНСПОРТНАТА ПОЛИТИКА ВО ЕУ 129

1. Значење на транспортната политика за земјите од ЕУ 129
3. Надворешнотрговската размена во ЕУ по видови на сообраќај 149

IX. ПОСТОЈНИ СОСТОЈБИ НА СООБРАЌАЈНАТА ИНФРАСТРУКТУРА ВО Р. МАКЕДОНИЈА..... 154

1. Патен сообраќај..... 154
2. Железнички сообраќај 165
3. Авионски сообраќај 168

X. ТРАНСПОРТНИТЕ КОРИДОРИ ВО Р. МАКЕДОНИЈА КАКО СОСТАВЕН ДЕЛ ОД ЕВРОПСКАТА ТРАНСПОРТНА МРЕЖА 171

1. Транспортни коридори во Европа..... 171
2. Местото на македонските коридори во Балканската и Европската транспортна мрежа 173
3. Институционални мерки кои би овозможиле подобрување на транспортното поврзување на коридорите 8 и 10 176

XI. НАДВОРЕШНОТРГОВСКАТА РАЗМЕНА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ПО ВИДОВИ НА СООБРАЌАЈ..... 180

1. Географска дистрибуција на надворешната трговија..... 183
2. Надворешнотрговската размена на Република Македонија по видови на сообраќај..... 185
3. Идните тенденции во развојот на транспортните модели и политиката на интермодалитет 187

ВТОР ДЕЛ

ШПЕДИЦИЈА 193

XII. ОСНОВНИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА МЕЃУНАРОДНАТА ШПЕДИЦИЈА..... 195

1. Вовед и општи напомени за меѓународната шпедиција 195
2. Функција на меѓународната шпедиција во надворешната трговија и меѓународниот транспорт..... 204
3. Видови шпедиција..... 209
4. Правно-економска положба на шпедиција 213
5. Правни извори за шпедицијата во Македонија 215
6. Стручни организации за меѓународна шпедиција..... 216
7. Документи на ФИАТА..... 219

XIII. ОБВРСКИ, ПРАВА И ОДГОВОРНОСТИ НА ШПЕДИТЕРОТ..... 221

1. Обврски на шпедитерот..... 221
2. Правата на шпедитерот..... 232
3. Одговорноста на шпедитерот 238

XIV. ВНАТРЕШНА ОРГАНИЗАЦИЈА НА ШПЕДИТЕРСКОТО РАБОТЕЊЕ 241

1. Внатрешна организација на шпедитерското работење..... 241
2. Тарифско-конјуктурни работи 242
3. Шпедитерски врски 255
4. Маркетинг во меѓународната шпедиција 257
5. Влијанието и поврзаноста на системот на меѓународна шпедиција и транспортниот и надворешнотрговскиот систем..... 258
6. Истражувачкиот и технолошкиот развој и нивната примена во шпедитерскиот информационален систем 260
7. Шпедитерски информациски систем..... 261

**XV. ТРАНСПОРТНИ КЛАУЗУЛИ - INCOTERMS
(МЕЃУНАРОДНИ ТРГОВСКИ ТЕРМИНИ)..... 263**

1. Примена и познавање на трговските клаузули од страна на
шпедитерот.....264

ЛИТЕРАТУРА..... 269